SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1610

av Dan Hovskär (KD)

Föreningsmiljonen – ett nationellt pilotprogram för lokala kraftsamlingar för social hållbarhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett nationellt pilotprogram för lokala kraftsamlingar för social hållbarhet, exempelvis under namnet Föreningsmiljonen, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en modell för fleråriga överenskommelser mellan kommuner och civilsamhällets organisationer för att stärka lokala, förebyggande och gemenskapsskapande insatser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda enklare och mer långsiktiga former för statligt stöd till lokala föreningsinitiativ, med möjlighet till kommunal medfinansiering och med särskild hänsyn till mindre ideella organisationers förutsättningar, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta civilsamhällets tillgång till offentliga lokaler för sociala aktiviteter, mötesplatser och generationsöverskridande verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett tryggt och hållbart samhälle byggs inte enbart genom offentliga verksamheter, det byggs också genom människors engagemang för varandra. I föreningar, idrottsrörelsen, studieförbund, trossamfund och andra ideella sammanhang skapas gemenskap, delaktighet och meningsfulla aktiviteter. Där får barn och unga möta vuxna förebilder, äldre möjlighet att bryta ensamhet och familjer stöd i vardagen.

Civilsamhället har en viktig roll i att förebygga utanförskap och stärka sammanhållningen. Ofta finns redan kunskapen om lokala behov hos dem som verkar nära människorna. En idrottsförening kan nå unga som behöver en meningsfull fritid. En församling kan skapa gemenskap för den som lever ensam. En bygdegårdsförening kan erbjuda en mötesplats där människor i olika åldrar lär känna varandra.

Dessa insatser kan inte ersätta samhällets ansvar för exempelvis skola, socialtjänst och omsorg. Däremot kan de komplettera de offentliga verksamheterna och bidra till att människor får stöd, gemenskap och sammanhang innan problemen växer sig större.

Många ideella organisationer har begränsade ekonomiska och administrativa resurser. Att söka bidrag, hantera omfattande ansökningsförfaranden och återkommande redovisa korta projekt kan ta tid från själva verksamheten. Osäker finansiering gör det dessutom svårt att planera långsiktigt, behålla ledare och bygga upp hållbara aktiviteter.

Det finns därför skäl att utveckla en modell där staten ger kommuner möjlighet att tillsammans med civilsamhället planera och genomföra lokalt förankrade insatser över flera år. I stället för att enbart stödja enskilda projekt bör stödet kunna utformas för exempelvis treåriga satsningar, med tydliga mål, rimliga redovisningskrav och uppföljning av resultaten.

Ett sådant pilotprogram skulle kunna kallas Föreningsmiljonen – Lokala kraftsamlingar för social hållbarhet. Namnet kan symbolisera en tydlig lokal satsning, medan den faktiska finansieringen anpassas efter pilotprogrammets omfattning, kommunernas behov och statens budgetmässiga förutsättningar.

Kommunerna skulle kunna ansöka om att delta och, tillsammans med föreningar och andra idéburna organisationer, identifiera de behov som är mest angelägna lokalt. Statligt stöd kan kombineras med kommunal medfinansiering och ideella organisationers egna bidrag i form av exempelvis arbetstid, ledarskap och lokalt engagemang.

Små föreningar ska kunna delta utan att behöva bygga upp en omfattande administration. Det är viktigt att även mindre orter och landsbygdsområden får möjlighet att söka stöd och utveckla verksamhet utifrån sina förutsättningar.

Pilotprogrammet bör prioritera insatser som stärker gemenskap och förebygger ensamhet, utanförskap och sociala problem. Det kan exempelvis handla om:

- Trygga mötesplatser för barn och unga.
- Gemenskap för äldre.
- Stöd till familjer.
- Aktiviteter över generationsgränserna
- Gemenskap på mindre orter

Kommunen bör samordna arbetet och skapa förutsättningar för samverkan, men verksamheterna ska i stor utsträckning utgå från civilsamhällets egna idéer, kompetens och självständighet. Målet är inte att detaljstyra föreningslivet, utan att ge lokala krafter bättre möjligheter att bidra.

Tillgång till lämpliga lokaler är ofta avgörande för att en förening ska kunna bedriva verksamhet. Samtidigt kan det finnas kommunala lokaler som kan tillgängliggöras under kvällar, helger eller skollov.

Inom pilotprogrammet bör det därför prövas hur kommuner kan underlätta för föreningar och ideella organisationer att använda exempelvis skolors samlingslokaler, bibliotekens mötesrum och andra lämpliga offentliga lokaler för sociala aktiviteter. Det behöver ske med hänsyn till säkerhet, verksamheternas ordinarie behov, tillgänglighet och skäliga kostnader.

En sådan ordning kan ge mer verksamhet för befintliga resurser och bidra till att fler lokala mötesplatser hålls levande. Det kan vara särskilt betydelsefullt på mindre orter där avstånden är långa och antalet naturliga mötesplatser begränsat.

Ett nationellt pilotprogram bör genomföras under en avgränsad period och följas upp systematiskt. Uppföljningen kan bland annat belysa hur många lokala initiativ som genomförs, vilka grupper som nås, hur samverkan fungerar och vilka erfarenheter som kan användas i andra kommuner.

Det är också viktigt att följa upp om den administrativa bördan minskar och om stödet når mindre föreningar och kommuner med olika förutsättningar. Resultaten bör därefter ligga till grund för en bedömning av om modellen ska utvecklas och erbjudas fler kommuner.

Kristdemokratisk samhällssyn tar sin utgångspunkt i människans värde och i betydelsen av gemenskaper där människor tar ansvar för varandra. Familjen, föreningslivet, församlingarna och andra delar av civilsamhället bidrar på olika sätt till ett samhälle där fler blir sedda och behövda.

Genom ett nationellt pilotprogram för lokala kraftsamlingar för social hållbarhet kan staten bidra till att stärka dessa gemenskaper. Med långsiktigare finansiering, enklare regler och bättre tillgång till mötesplatser får kommuner och civilsamhälle bättre möjligheter att tillsammans förebygga sociala problem och skapa ett tryggare samhälle.

Dan Hovskär (KD)